

Francesc Candel, amb materials d'experiència de primeríssima mà, desgrana en aquest article un esbós d'estudi de les aportacions culturals que els immigrants han dut a Catalunya, les formes d'integració o d'automarginació, els perills d'aquests comportaments

i les diverses interpretacions que en fa cada individu concret, en funció de l'esperit amb què afronta la nova situació. Una situació que ja no és ara nova, perquè, com destaca Candel, des de la crisi del 1973 no es pot parlar ja d'immigració a Catalunya

Allò que aportà l'immigrant

Per tal que sigui acceptat el meu plantejament plausible —ser d'ací sense deixar de ser d'allí, argument de la meua darrera col·laboració—, allò que un hom acostuma a explicar és que, si demà me n'anava a viure a Andalusia —sempre parlem d'Andalusia a tall d'exemple, perquè la immigració andalusa és la més nombrosa i notable—, tot seguit em faria andalús o m'incorporaria a la problemàtica dels andalusos i, doncs, a les seves reivindicacions, sense deixar de ser català, naturalment, sinó tot sentint-me molt català, i sense haver d'oblidar gens ni mica el bagatge català, la cultura i els costums catalans, però també sense intentar d'imposar-los i només voler conservar-los com una cosa molt entranyable i particular meua i res més que això.

Després de l'esmentada pressió dels catalans als immigrants, no perquè oblidin en pro de la catalanitat el seu andalusisme —quelcom que no acaba de cristal·litzar del tot—, o el seu murcianisme —no sé si existeix aquest concepte—, o el seu galleguisme —pura entelèquia—, o el seu aragonesisme —que n'és, d'estranya, aquesta expressió—, o el seu... etcètera, sentiments doctrinals amb els quals, perquè són paral·lels al catalanisme, s'hauria confraternit-

zat, sinó perquè rebutgin en certa manera «d'haver estat» i oblidin el «ser» dels seus països d'origen, i donant-se per acceptada la simbiosi d'integrar-te a Catalunya sense renegar allò que ets pel teu naixement i pel teu passat, haurem d'admetre, entrant en el tema d'allò que l'immigrant aporta —més ben dit, aportava o aportà, perquè des del 1973 l'arribada ací de gent forana ha deixat de ser notícia—, que, a part la seva cultura de la incultura, la seva cultura de la ignorància, la seva cultura de la pobresa, la seva cultura de la nostàlgia, existeix en ells una cultura de poble o de ciutat, de província i de regió a més de familiar, això que alguns, simplificant, anomenen costums, tot això amalgamat per un fort xovinisme —no pas més fort, però, que el xovinisme català— que allò que és seu és el millor, i tal cultura comporta el vehement desig de conservar aquests costums i tradicions, la seva cultura en definitiva, passi el que passi i costi el que costi, i conservar-los encara que hom no hagi fet una professió de fe nacionalista o regionalista i encara que aquest propòsit només estigui arrupit en el subconscient.

Diguem també —i establím així clarament alguns punts, no sé si científics, però sí fruit de la meua

observació— que les cultures transplantades es dilueixen en els fills i es perden en els néts, que la cultura immigrant ha de ser alfabèticament forta per a menjar-se la del país que envaeix —és a dir, si la immigració a Catalunya, amb aquest 50 per cent de gent forana, hagués estat absolutament burocràtica, burgesa, picaplets i no jornalera, pura mà d'obra, hauria arrasat la cultura catalana— i que desgraciadament s'ha expandit una cultura homogènia universal, filla dels mitjans de comunicació i de difusió, que a tots ens ha fet pràcticament veïns i que ensorrarà o afeblirà les cultures minoritàries, sobretot lingüísticament. Continuem dient que una immigració que ultrapassa el 12 per cent posa en perill la cultura autòctona, i que per a Catalunya, que hauria resistit aquesta invasió si hagués perdurat en les coordenades dels temps de la República, els quaranta anys franquistes han estat una desfalada de la qual ningú no pot assegurar que es repararà.

Enllaçant per la cua de la llengua aquestes divagacions sobre la cultura que l'immigrant va aportar i continua conservant, la primera observació que se m'acut és que l'immigrant arriba o va arribar ací amb una llengua més o menys pròpia, que és la castellana. Sigui

l'indret que sigui. Els andalusos diuen que no parlen castellà, sinó que parlen andalus. Però no és així. Parlen castellà, car l'idioma andalus hauria de ser la *aljamia*, llengua dels moriscs. Un gran nombre d'andalusos *cecean* o *sesean*, i això els fa creure que els és pràcticament impossible de pronunciar el català. Els murcians que vingueren al temps de l'Exposició Universal parlaven el castellà més pintoresc i capgirat que et puguis imaginar, això no obstant, els seus fills i àdhuc ells mateixos adoptaren aviat i bé l'idioma català. El *ceceo* o *seseo* o el que sigui es perd del tot a la primera generació. Els aragonesos també perden els seus modismes encara que conserven el seu accent. Els gallecs, que tenen llengua pròpia, ací la parlen —no tots— una mica entre ells, i els matrimonis entre marit i muller, sobretot quan discuteixen o es barallen, però els fills no el parlen gens ni mica i, quan els preguntes per què no els l'ensenyen, et responen que si vols que els tinguin per allò que són, per pobletans, per gent del terrós. Els bascs són poc nombrosos a les zones

(Passa a la pàgina següent)

Francesc Candel
Escriptor

bústia

A Caldes de Malavella

He sojnat uns dies a la simpàtica vila de Caldes de Malavella, i m'agradaria, des d'aquestes pàgines, felicitar el seu Ajuntament per les proves de normalització lingüística que he observat en la retolació dels carrers. Mereix elogi especial el magnífic monument que la vila ha dedicat al popular mestre compositor de sardanes Francesc Mas i Ros, al qual hom ha mostrat la seva estima amb una obra artística extraordinària. Llàstima que la plaça on és erigit aquest visitadíssim monument de moment encara no sigui asfaltada com cal, motiu pel qual quan la pluja hi ha fet acte de presència no dona gaire gust d'apropar-se a veure'n els detalls i sortir-ne enfangat. M'han dit, però, que no tardaran gaire temps a solucionar-ho.

Amb tot, si passeu pels encontorns de Caldes, no us sàpiga greu de fer un xic de marrada, si cal, per poder contemplar aquesta meravellosa construcció artística que honora el popular músic de sardanes i el poble de Caldes.

Respecte al que deia abans, dels rètols dels carrers, hi ha un parell de coses que m'han xocat una mica. D'un cantó, la dedicació original —jo diria sorprenent— d'una placa que diu: «Carrer de mossèn Cinto Verdguer», i per l'altre, l'austeríssima redacció de la que diu «Carrer Prim», suposant que aquest «Prim» sigui realment l'isolat cognom d'un famós personatge històric català, i no un sinònim de flac. Fora bromes, allò que si que s'hauria de corregir és el redactat de la placa que diu «Carrer

de les absis romàniques». Una senzilla consulta al diccionari —tal com ens recomana sempre l'admirat Albert Jané— hauria fet advertir a temps que el mot absis és masculí, i per tant, la redacció correcta seria «dels absis romànics».

Però heus ací que existeix també el mot sinònim absida, aquest cop en femení, i malgrat que semblaria reservat a una construcció d'aquest tipus, de notables proporcions, si el rètol esmentat hagués estat escrit així: «de les absides

romàniques», gramaticalment no hi hauria res a objectar.

Ah, i no cal dir que ja suposo que no és competència d'ells considerar la possibilitat de catalanitzar les famoses aigües que es comercialitzen en el seu terme municipal... Aquests bons senyors del «Vichy català» i de la «Agua San Narciso» no tindran pas cap problema d'etiquetes amb l'administració central, mentre conservin aquests pomposos noms! Joan Solé i Margarit (Gavà, Baix Llobregat).

Els trens

Resulta còmic, però al mateix temps tràgic, que mentre la Generalitat inverteix milers de milions al cremallera de Núria i altres trens, el govern castellà-colonial de Madrid es planteja seriosament la supressió del tren de Barcelona a Puigcerdà (un dels primers electrificats a l'Estat espanyol) i el de Lleida a la Pobla de Segur (creat relativament fa poc).

Si això es fa, com diuen, per motius de rendibilitat, allò

que haurien de fer és tancar tots els trens, perquè tothom sap que la RENFE perd a cabassos els milers de milions a totes les línies.

És clar que els independentistes no ho som per motius ferroviaris, però també és clar que si els Països Catalans tinguessin la independència això no es plantejaria. Enric Gomis i Perera (Taradell, Osona).

Aclariment

L'Associació de Bibliotecaris de Catalunya creu necessari de fer constar que a l'elaboració del catàleg «Llibres en Català 1982» no hi ha intervingut cap professional bibliotecari.

Des del primer número, editat l'any 1967, fins al 1980, en va ser autora i responsable la nostra associada Maria Ballester. Carme Camps, presidenta de l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya (Barcelona).

«Pa d'àngel»

M'agradaria, amb aquestes ratlles, felicitar el senyor Francesc Bellmunt pel seu darrer film *Pa d'àngel*.

Benvolgut amic Francesc, jo no sé ben bé quin tipus de pel·lícula volies fer, i potser sí que és una mica ambigua, però a mi, a més a més de trobar-la ben feta, m'ha arribat a fons. Crec que has ironitzat, i amb molt bona traça, per cert, sobretot allò que deriva de la nostra humana condició i que, per tant, és imperfecte i limitat. I en canvi, queda ben neta i lluminosa l'única vivència que arriba al fons del cor i que transcendeix qualsevol tipus

(Passa a la pàgina següent)

LA PUNTA

Els pins, les cuques i els ocells

Rinnng! Rinnng...

—Digui, digui...

—Miri, ara som encara a l'hivern. I vindrà el bon temps i es calarà foc als nostres boscos. Però els bombers estan a punt per sortir, i salvaran tants pins i alzines com puguin. I els diaris clamaran al cel cada vegada que la flamarada escalfi els boscos. Després...

—Després, què? —goso preguntar. M'estic rumiant si penjo. La paciència i l'educació tenen límits. I la feina estreny.

—Després la replantació. Milions i més milions de pessetes en planters per refer els boscos malmesos. Alguns dels boscos, és clar, que d'altres ja no els veurem mai més...

Li demano que vagi al gra. Que no sé què em vol dir i que tinc feina.

—La processonària.

L'he sentit. Ha dit només «la processonària», i s'ha fet un silenci, com si algú hagués tallat el fil. Ara ha aconseguit interessar-me. Tinc curiositat...

—Què vol dir?

—Doncs, que ningú no es preocupa dels pins, ara a l'hivern, quan la processonària —sap què és la processonària? Sí, ja veig que sí que ho sap —els cucs verds

i fastigosos amb el seu farcilet de cotó fluix, que maten a poc a poc els arbres, les pinedes. I ningú no hi fa res. Ningú! Fa un temps tiraven un insecticida que matava les cuques. Però les cuques enverinades eren verí per als ocells, que morien a milers. I en morir els ocells, que en mengen tones i tones de cuques, la processonària es multiplica cada any. I ara no hi ha ni ocells ni insecticida. Un desastre!

Em diu que ell, personalment, ha vist com es moren, irremissiblement malalts, milers de pins a la zona de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys. I també a Santa Coloma de Queralt.

—La Generalitat diu que no té pressupost per matar-les. Però els diners que ara s'estalvien, s'hauran de gastar després a repoblar o comprant fusta...

Potser, dic jo, seria bo fer repoblació d'ocells. Sempre matariem les erugues d'una manera més natural, més humana (la guerra química ha estat prohibida, ja ho sabeu) i els ocells són bonics, piulen i fins i tot es poden menjar... És un suggeriment...

Pius Pujades